

S. Sayısı : 260

Devlet Demiryollarının ihtiyacı olan muharrrik ve müteharrik edevatın siparişi için 16 000 000 liraya kadar taahhüdat yapılmasına dair kanun lâyihası ve Bütçe encümeni mazbatası(1/872)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar müdürlüğü

Sayı : 6/1993

5 - VI - 1937

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Devlet demiryollarının ihtiyacı olan muharrrik ve müteharrik edevatın siparişi için 16 000 000 liraya kadar taahhüdat yapılması hakkında Nafia vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetine 4 - VI - 1937 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekil

İ. İnönü

Esbabı mucibe

1 — Bu güne kadar olan hatlarımızın uzayıp ve genişleyişine ve nakliyatın gittikçe artmasına göre bu gün mevcut olan lokomotif, furgon, yolcu arabası ve yük vagonu kâfi gelmemeğe başlamış ve sıkıntı gittikçe artmakta bulunmuştur.

Aşağıdaki, on memleketin mukayeseli cetveli Devlet demiryollarının lokomotif ve vagon sıkıntısının malzeme kıtlığından ileri geldiğini gösteren en bariz bir delildir.

	Lokomotif Km. başına	Bagaj fur gonu Km. başına	Yolcu ara- bası Km. başına	Yük vago- nu Km. başına
Cezayir	0.25	0.08	0.26	2.75
Fas	0.10	0.05	0.33	4.41
Bulgaristan	0.17	0.06	0.19	3.58
Yunanistan	0.11	0.07	0.17	3.39
Yugoslavya	0.25	0.18	0.41	6.38
Romanya	0.33	0.11	0.34	5.45
Macaristan	0.24	0.17	0.73	5.12
Çekoslovakya	0.36	0.24	0.81	8.09
Danimarka	0.26	0.26	0.80	4.55
Estonya	0.14	0.05	0.40	4.67
Litvanya	0.14	0.05	0.20	3.10
Türkiye	0.75	0.01	0.13	1.60

Görülüyor ki, Cezayir ve Fas da dahil olduğu halde bu memleketlerin hepsinden daha az malzeme vardır.

A) Gerek hatlarımızın uzunluğu,

B) Gerek başka memleket hatlarına nazaran daha fazla muhtelif istikametlere nakliyat yapması,

C) Gerekse nakliyatın gittikçe artan bir inkişaf göstermesi,

Ç) Cümhuriyet Devletinin sanayileşme programının tatbikından mütevellid yeni, yeni nakliyat ihtiyaçlarının bildirilmesi ve

D) En nihayet yurdun müdafaası gibi esaslı bakımlardan bizde kilometre başına bulunması lâzımgelen lokomotif ve vagon ölçüsünün hiç olmazsa:

Lokomotif Km. başına	Bagaj furgonu Km. başına	Yolcu arabası Km. başına	Yük vagonu Km. başına
-------------------------	-----------------------------	-----------------------------	--------------------------

En az 0.10 0.014 0.19 2

olması lâzımgelmektedir.

Bu asgarî ihtiyaç ile yukarıki cetveldeki hali hazır vaziyeti karşılaştırınca şimdiki mevcudu bu günkü ve önümüzdeki yılların asgarî ihtiyaç ölçüsüne çıkarmak için âcil tedbir almak zarureti olduğu görülüyor.

2 — Bundan başka, ister bu günkü mevcut nazarı dikkate alınsın, ister asgarî ihtiyaç ölçüsüne iblâğ edilmiş şekli nazarı dikkate alınsın her iki halde de, fennî ömürlerini bitirip her sene muayyen nisbet dahilinde hurdaya çıkacak olan malzeme yerine alınması lâzımgelen malzemenin de hesaba katılması zaruridir.

Bu hususta yapılan hesaplar neticesine göre:

Her sene:

20 - 30 =	Lokomotif
30 - 40 =	Yolcu arabası
300 - 500 =	Yük vagonu

yenilemek mecburiyeti vardır.

3 — Bütün bu esaslara göre yapılan hesabat neticesinde hatlarımızın Erzuruma varacağı 1940 senesine kadar en az (122) lokomotif (22) furgon (172) yolcu vagonu ve (3900) yük vagonunun tedarikine katî ihtiyaç olduğu tesbit edilmiştir.

A) Bu ihtiyaçtan (30) lokomotif (22) yolcu vagonu ve (200) kadar yük vagonu (Dinko) mukavelesi tatbikatından olarak ismarlanmak üzeridir.

B) Geriye kalan malzemedan (2400) yük vagonu Sivas Atelyesi bitince orada senede (800) yeni yük vagonu imal edileceğine göre üç senede yapılmak üzere Sivas atelyesi inşaatının bitimine bırakılabilir.

C) Geriye kalan (1300) yük vagonundan (200) adedi de 1937 malî yılı bütçe kanununun 5 nci maddesi ile temin edilecektir.

D) Geriye kalan (92) lokomotif (170) yolcu arabası ve (1100) yük vagonunun önümüzdeki 3 : 4 yıl içinde tedariki zaruridir.

Bunun da bu günkü rayice göre tutarı (16 000 000) lira kadardır.

4 — Bu (16 000 000) lirayı, birden Devlet Demiryollarının tedarik edib taahhüdata girişmesine imkân yoktur.

Çünkü her sene işletme gelirinden, satın alınan hatların taksit bedellerini ödemektedir.

Bundan başka, Sivas atelyesi, Ankara gar binası, ve saire inşası zarurî olan yeni istasyon, ambar ve saireyi yine işletme gelirinin fazla varidatı ile yapmakta olduğu gibi, satın alınan hatların işlemiş olan üst yapılarını da yine bir program dairesinde yenilemek işlerini de bununla temin etmeğe gayret etmektedir.

Bu vaziyet karşısında bu (16 000 000) liralık malzemeyi, ancak uzun vadeli mühletlerle ve atı senelere sari taahhüdlerle başarabilmek yolunu tutmak, yani muktazi malzemeyi az zamanda almak, parasını daha uzun vadelerle ödemek yolu ile bu malzemeye bir an evvel kavuşmak zarureti vardır.

İşte bu kanun projesi bu sebeble teklif edilmiştir.

Satın alınan hatların mubayaa taksitlerinden İsviçre frangının düşmesi yüzünden 1937 senesinde yapılacak tasarruf göz önüne alınmak suretile mubayaa tahsisatı vazedilmiş ve işletme bütçesi de işletmenin normal ve fevkalâde ihtiyaçlarını karşılayabilecek surette ve mütevazın olarak tanzim ve takdim edilmiş bulunmasına göre, bu miktar tasarruf kömür ve malzeme stoku gibi tabiatile ihtiyacı saireye karşılık olarak kalmıştır.

Esasen sipariş edilecek bu malzemenin 1938 senesinden itibaren teslimatına başlanacağı cihetle her sene ödenecek miktarm; bir taraftan İsviçre frangının maruz farkından bir milyon küsur liraya yakın bir miktarı ile, diğer taraftan Ankara gar binası inşaatının hitama ermesi ve Sivas atelyesi inşaatı ile tezgâhlarının da 1939 senesinde arkasının alınması sebebiyle fazlai varidattan (1 000 000) liranın bu işe tefrik ve tahsisi ile teminini ve bu suretle ceman (2 000 000) liranın bütçeye tahsisat olarak konabileceğini mümkün görmekteyiz.

Sivas atelyesi inşaatı ile tezgâhları bedelinin hitamı tesviyesine kadar 1938, 1939 seneleri bütçelerine birer milyon liradan fazla tahsisat konmayacağı ve çünkü bir taraftan şayanı şükran bir surette her sene işletme varidatının artmasına mukabil, diğer taraftan bu artışın tabii ve zarurî neticesi olarak işletme varidatı ile sıkı alâkası olan işletme masraf ve ihtiyaçlarının da artması sebebi ile masraf bütçesinin de seneden seneye yükselmesi buna maddî imkân veremeyeceği göz önüne alınarak 1938 ve 1939 senelerinde bütçemize birer milyon lira ve 1940 - 1947 senelerinde de ikişer milyon lira tahsisat koymak ve böylece dokuz senede itfa edilmek üzere bir tekiye plânı tanzimine zaruret görülmüştür.

Gerçi böyle uzun vadeli mubayaa sistemi, malın bir miktar pahalı alınmasını icab ettireceği şüphesiz ise de yukarıda arzedildiği üzere işletme varidatı fazlalarının memleketin ve işletmenin hayatî ihtiyaçlarını teşkil eden bir takım mühim inşaat ve tesisata hasredilmiş bulunması ve mubayaa olunan hatların milyonları bulan taksitlerinin miadında ödenmesi mecburiyeti ve işletmenin memleketin iktisadî ve ticarî ihtiyaçlarını karşılayabilecek surette seneden seneye tekemmülâta doğru yürümesinin tevliid ettiği külfet ve masraflar ve binnetice bu malzemeye olan şiddetli ve âcil ihtiyaç ve hulâsa içinde bulunduğumuz bu günün şartları ve icabları böyle bir sisteme müracaata mecbur kılmaktadır.

Bununla beraber bu malzeme 3 - 4 sene zarfında tamamen idareye teslim edileceği için bunların heman hizmete ve nakliyata tahsisi suretile idare için bir hayli faide ve menfaatler temin edeceği ve işletme varidatının artmasına saik olacağı şübhesizdir.

Malzeme bedelinin uzun vade ile ve mukassatan verilmesinin maliyet fiatını bizzarure bir miktar arttıracığı arzedilmişti. Ancak bunun mümkün mertebe önüne geçebilmek maksadile bu malzeme bedelinin indelicab Maliye vekâletinin kefaletile ve ihraç edilecek bonolarla ödenmesi için kanunun 3 ncü maddesi teklif edilmiştir. Bu takdirde müteahhid daha evvel eline geçireceği bonoları kırkırmak suretile muhteviyatına bir an evvel tesahüb etmek imkânını bularak binnetice nisbeten ucuz teklifatta bulunması temin edilmiş olacaktır.

Şurasını da hassaten zikretmek lâzım gelir ki bu 16 milyon lira bu günkü rayice göre sırf malzemenin bedelidir. Bunda ve hesablarmızda gümrük resmi ve muamele vergisi dahil değildir. Bu da takriben 3 milyon lira kadar bir miktar tutmaktadır.

Bu paranın defaten tesviyesi bütçe bakımından Devlet demiyolları için imkânsız görüldüğünden, gümrük resimleriyle muamele vergilerinin de satın alınan malzeme bedeli gibi mukassatan tesviyesi ve her sene bütçesine 300 bin lira konulmak suretile ödenmesi muvafık görülmüş ve 4 ncü madde bu maksatla teklif edilmiştir.

Bütçe encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Bütçe encümeni

Mazbata No. 163

Esas No. 1/872

9 - VI - 1937

Yüksek Reisliğe

Devlet demiryollarının ihtiyacı olan muharrik ve müteharrik edevatın siparişi için 16 milyon liraya kadar taahhüd yapılması hakkında olub Başvekâletin 5 - VI - 1937 tarih ve 6/1993 sayılı tezkeresile Yüksek Meclise sunulan kanun lâyihası Nafia vekâleti Siyasî müsteşarı Sırrı Day ve Devlet demiryolları umum müdürü hazır oldukları halde okundu ve konuşuldu.

Demiryolları idaresinin muharrik ve müteharrik edevata ihtiyacı olduğu lâyihada yazılı tediye plânının Devlet demiryolları malî vaziyetine göre işletme işlerini ihlâl etmeksizin tatbik edilebileceği gerek esbabı mucibede ve gerekse şifahen verilen izahattan anlaşılmiş olmakla lâyiha esas itibarile kabul edilmiş, yalnız birinci madde ile ikinci maddenin birleştirilmesi suretile metinde

bir değişiklik yapılmıştır.

Umumî Heyetin tasvibine konulmak üzere Yüksek Reisliğe sunulmuştur.

Rs. V.	M. M.	Kâ.
Isparta	Trabzon	İstanbul
Mükerrem Ünsal	R. Karadeniz	F. Öymen
Balıkesir	Çorum	Edirne
E. Adakan	M. Cantekin	F. Kaltakkıran
Gazi Anteb	Kayseri	Kırşehir
A. H. Ayerdem	N. Kerven	M. Seyfeli
Malatya	Manisa	Maraş
O. Taner	T. Türkoğlu	A. Tiridoğlu
Muş	Muş	Ordu
Ş. Çiloğlu	Ş. Ataman	H. Yalman
Sivas	Yozgad	
Remzi Çiner	S. İçöz	

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Devlet demiryollarının ihtiyacı olan muharrik ve müteharrik edevatın siparişi için 16 000 000 liraya kadar taahhüdât yapılmasına dair kanun lâyihası

MADDE 1 — Devlet demiryolları ve limanları umumî idaresi tarafından lokomotif, yolcu ve muhtelif yük vagonu satın alınması ve bunların her türlü masrafları için müteakıb senelere sari olmak ve tediye edilecek miktarı 1938 ve 1939 senelerinde birer milyon lirayı ve müteakıb senelerde de ikişer milyon lirayı geçmemek üzere 16 milyon liraya kadar taahhüdât icrasına Nafia vekili mezundur.

MADDE 2 — Bu taahhüde müsteniden her sene sarfedilecek miktar mezkûr idarenin bütçesine tahsisat olarak konur.

MADDE 3 — Bu taahhüdlere ve icabında bunun için çıkarılacak bonolara Maliye vekâleti kefalet edebilir.

MADDE 4 — Birinci maddede yazılı 16 000 000 liralık malzemenin gümrük rüsumile muamele vergisi her sene 300 000 lirayı geçmemek üzere ayrıca bütçeye konacak tahsisatla mukasatan Hazineye ödenir.

MADDE 5 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 6 — Bu kanun hükümlerini icraya Maliye ve Nafia vekilleri memurdur.

4 - VI - 1937

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
<i>İ. İnönü</i>	<i>Ş. Saraçoğlu</i>	
Da. V.	Ha. V. V.	Ml. V.
	<i>Ş. Saraçoğlu</i>	<i>F. Ağralı</i>
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
<i>S. Arıkan</i>	<i>A. Çetinkaya</i>	<i>C. Bayar</i>
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
<i>Dr. R. Saydam</i>	<i>Rana Tarhan</i>	<i>Muhlis Erkmen</i>

BÜTÇE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

MADDE 1 — Devlet demiryolları ve limanları umumî idaresi tarafından lokomotif, yolcu ve muhtelif yük vagonu satın alınması ve bunların her türlü masrafları için müteakıb senelere sari olmak ve tediye edilecek miktarı 1938 ve 1939 senelerinde birer milyon lirayı ve müteakıb senelerde de ikişer milyon lirayı geçmemek üzere 16 milyon liraya kadar taahhüdât icrasına Nafia vekili mezundur.

Bu taahhüde müsteniden her sene sarfedilecek miktar mezkûr idarenin bütçesine tahsisat olarak konur.

MADDE 2 — Üçüncü madde aynen.

MADDE 3 — Dördüncü madde aynen.

MADDE 4 — Beşinci madde aynen.

MADDE 5 — Altıncı madde aynen.